

Χατζηγεωργιάδου, Σ. & Καραγιώργου, Ι. (2014). Πρόγραμμα Φιλαναγνωσίας με χρήση διαδραστικού πίνακα στο νηπιαγωγείο. Στο: Μ. Τζεκάκη & Μ. Κανατσούλη (Επιμ.). *Πρακτικά του Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: Αναστοχασμοί για την Παιδική Ηλικία*, σελ. 1333-1350. Θεσσαλονίκη: ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ. ISBN: 978-960-243-695-0

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΙΑΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ.

Σοφία Χατζηγεωργιάδου

2ο Πρότυπο Πειραματικό Νηπιαγωγείο, ΑΠΘ

chatzig@auth.gr

Ιωάννα Καραγιώργου

2ο Πρότυπο Πειραματικό Νηπιαγωγείο, ΑΠΘ

ioanka7@gmail.com

Η ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας μπορεί να προσφέρει χαρά και απόλαυση στον αναγνώστη (Χριστοδούλου - Γκλιάου, 2007). Η χρήση του διαδραστικού πίνακα σε ένα πεδίο όπως η φιλαναγνωσία, ακούγεται αρχικά ασύμβατη. Τα αποτελέσματα του προγράμματός μας, ήταν θετικά, καταδεικνύοντας ότι η εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων φιλαναγνωσίας, μπορεί να υποστηριχθεί ικανοποιητικά μέσω του συγκεκριμένου διδακτικού εργαλείου. Τα παιδιά συμμετείχαν με ευχαρίστηση στις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν με τον διαδραστικό πίνακα και αφορούσαν στην επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων και εφαρμογή εκπαιδευτικών λογισμικών. Το πρόγραμμα βραβεύτηκε στο θεσμό «Αριστεία και Καινοτομία στην Εκπαίδευση 2012».

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα κείμενα παιδικής λογοτεχνίας εκφράζουν ηθικές και κοινωνικές αξίες και παράλληλα διαμορφώνουν στάσεις και αντιλήψεις (Κανατσούλη, 2000). Μέσα στις σελίδες των βιβλίων παίζονται παιχνίδια λόγου, σκέψης, ιδεών, φαντασίας, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως δρόμοι και διέξοδοι στα όνειρα των παιδιών. Η ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας μπορεί να προσφέρει χαρά και απόλαυση στον αναγνώστη (Χριστοδούλου - Γκλιάου, 2007). Η προσέγγιση του παιδιού με το λογοτεχνικό βιβλίο πραγματοποιείται μέσω μιας συστηματικής και μακροχρόνιας παιδείας που ξεκινά από την οικογένεια, ενώ συστηματοποιείται στο προσχολικό και σχολικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Το

σχολείο θεωρείται από πολλούς ειδικούς προνομιακός χώρος για την άσκηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το βιβλίο και συμβάλλουν αποτελεσματικά στη θεμελίωση και ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, παράλληλα, με την απόλαυση που προσφέρει η αφήγηση ή η ακρόαση ενός βιβλίου (Χριστοδούλου - Γκλιάου, 2007), θελήσαμε να ωθήσουμε τα παιδιά να ασχοληθούν με άλλες διαθεματικές δραστηριότητες που ασκούν τη γλώσσα, τη φαντασία, τη δημιουργική σκέψη και την εφευρετικότητα. Τέτοιες δραστηριότητες κεντρίζουν το ενδιαφέρον των παιδιών δίνουν ευκαιρίες για πρωτοβουλίες και συνεργασία, διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων και εξωτερίκευση των συναισθημάτων τους (Curto et al., 1998, τόμος ΙΙΙ). Στόχος μας ήταν να μετατρέψουμε την πρωτογενή επαφή των παιδιών με το βιβλίο σε μόνιμη και δημιουργική σχέση και συγχρόνως να ενισχύσουμε το ρόλο της ανάγνωσης βιβλίων ως πηγή γνώσης, αισθητικής, φαντασίας, δημιουργικότητας και γλωσσικής καλλιέργειας.

Από την άλλη, η επαφή των παιδιών με τις νέες τεχνολογίες καθώς και η χρήση των νέων τεχνολογιών μέσα στην οργανωμένη διδασκαλία, αφενός παρέχει ποικίλες ευκαιρίες μαθησιακών εμπειριών και αφετέρου αποτελεί ένα σημαντικό βήμα ένταξης του νηπίου στην κοινωνία της πληροφορίας (Clemens, 1994). Συνδέει τη μάθηση με πηγές γνώσης, δίνοντας έμφαση σε μεθόδους αναζήτησης της γνώσης, προσανατολίζοντας το παιδί στο να μάθει πώς να μαθαίνει, ενώ βοηθά στην ανάπτυξη μιας θετικής κριτικής στάσης για δια βίου παιδεία. Ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κατάλληλα αναπτυξιακούς τρόπους όπως κάθε άλλο εκπαιδευτικό εργαλείο ώστε να διευκολύνει τα μικρά παιδιά να βιώσουν θετικές εμπειρίες μάθησης (Clemens, 1987). Άλλωστε έχει καταδειχθεί ότι η χρήση των νέων τεχνολογιών ασκεί σημαντική επίδραση στα παιδιά (Kuzminsky, 2008).

Μέσω της χρήσης των δυνατοτήτων, που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες για την αξιοποίηση των πολυτροπικών κειμένων στην διδακτική πράξη, επιτυγχάνεται, παράλληλα, η προετοιμασία των μαθητών στον ικανοποιητικό χειρισμό των πολυτροπικών κειμένων που τους περιβάλλει (Τύπος, τηλεόραση, teletext, video-clips, Internet κ.λπ.). Ως κείμενο ορίζεται μία σύνθετη ποικιλία κοινωνικών καταστάσεων ή συμβάντων: γραπτά κείμενα και αφίσες, video-clips και κινηματογραφικές ταινίες, σχολικά μαθήματα και πολιτικοί λόγοι, θεατρικές παραστάσεις ή θεατρικά δρώμενα κ.ά. (Χοντολίδου, 1999). Κατά την επεξεργασία ενός κειμένου, εστιάζουμε τόσο στα γλωσσικά όσο και στα μη-γλωσσικά στοιχεία του. Η κατανόηση των μηνυμάτων ενός κειμένου τα οποία

δομούνται είτε με τη γλώσσα, την εικόνα, τις κιναισθητικές πράξεις κ.λ.π., αφορούν στη έννοια της πολυτροπικότητας. Κάθε κείμενο, λοιπόν, σύμφωνα με τη θεωρία της πολυτροπικότητας είναι ένα πολλαπλό σύστημα τρόπων (Χοντολίδου, 1999). Για την κατανόηση των πολυτροπικών μηνυμάτων, λοιπόν, δεν αρκεί η γνώση της ανάγνωσης και της γραφής (Παπαδοπούλου, 2005).

Ο συνδυασμός κειμένου, κινούμενων εικόνων, ήχου, βίντεο, που ελκύει και ενθουσιάζει τα παιδιά, ενεργοποιεί τη σύνδεση ανάμεσα στην τεχνολογία και στο γνωστικό αντικείμενο αλλά παράλληλα, κινητοποιεί την ενεργή συμμετοχή τους. Ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να υποστηρίξει, αποτελεσματικά, προγράμματα που απαιτούν: παρουσίαση, ανάλυση και επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων (εικόνες, μουσική, video-clips), καθώς και απτική διάδραση σε μεγάλη επιφάνεια.

Ο διαδραστικός πίνακας αποτελεί ένα εργαλείο μέσω του οποίου κάθε ενημερωμένος εκπαιδευτικός με το κατάλληλο λογισμικό μπορεί να ενθαρρύνει την αλληλεπίδρασή του με τα παιδιά αλλά και των παιδιών μεταξύ τους. Επίσης, θεωρείται σημαντικό διδακτικό εργαλείο, με μεγάλο εύρος εφαρμογών, στα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης των μαθησιακών κινήτρων στα παιδιά. Σύμφωνα με τους Higgins και συν. (2005), ο διαδραστικός πίνακας, υπό παιδαγωγικές προϋποθέσεις, ενθαρρύνει τον μαθητή και τον δάσκαλο να συνεργάζονται γύρω από μια μεγάλη οθόνη. Δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες στον δάσκαλο να παρέχει «σκαλωσιές μάθησης» (scaffolding), καθώς και να προωθήσει την εργασία στην ολομέλεια σε αντίθεση με την ατομική εργασία σε εργαστήρια υπολογιστών (Reed, 2001). Επιπροσθέτως, ενισχύει την αλληλεπίδραση των παιδιών με τη διδακτέα ύλη του αναλυτικού προγράμματος, καθώς συμβάλλει στην επικέντρωση της προσοχής των μαθητών στο μάθημα. Καθιστά, λοιπόν, τη διδασκαλία πιο παραστατική παρέχοντας κίνητρα και διευρύνοντας τις δυνατότητες της κλασικής παρουσίασης (Abrams & Haefner, 1998. Bell, 2002).

Πέρα όμως από τη διδακτική εφαρμογή, ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να αποτελέσει αφορμή και μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Αναπτύσσει την ευελιξία και τη δημιουργικότητά τους στο πεδίο των νέων τεχνολογιών. Μαθαίνει στα παιδιά ότι με την κατάλληλη υποστήριξη μπορούν να προσεγγίσουν τη γνώση πολύπλευρα και ολιστικά. Ανοίγει νέους ορίζοντες προετοιμάζοντας τα παιδιά για την κοινωνία της πληροφορίας στην οποία πρόκειται να εισέλθουν.

Ανάγοντας τα πιο πάνω ευρήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπου ζητούμενο είναι τα παιδιά να προσεγγίζουν βιωματικά, δημιουργικά και πολύπλευρα τη γνώση, είναι φανερό ότι ο διαδραστικός πίνακας μπορεί

να συμβάλλει σημαντικά στην αξιοποίηση της "Ζώνης Επικείμενης Ανάπτυξης" (Vygotsky, 1978). Η ΖΕΑ είναι η απόσταση ανάμεσα στο πραγματικό επίπεδο διανοητικής ανάπτυξης και το επίπεδο της δυναμικής ανάπτυξης, όπως μπορεί να προσδιοριστεί μέσα από την επίλυση προβλημάτων με την καθοδήγηση του ενήλικου ή τη συνεργασία με τους συνομήλικους (Vygotsky, 1978). Πέρα, λοιπόν, από τη διδακτική εφαρμογή, ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να αποτελέσει αφορμή και μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Αναπτύσσει την ευελιξία και τη δημιουργικότητά τους στο πεδίο των νέων τεχνολογιών. Μαθαίνει στα παιδιά ότι με την κατάλληλη υποστήριξη μπορούν να προσεγγίσουν τη γνώση πολύπλευρα και ολιστικά.

Η χρήση του διαδραστικού πίνακα στον τομέα της φιλιαναγνωσίας αποτελεί ίσως τη λιγότερο εμφανή εφαρμογή. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα θελήσαμε να «παντρέψουμε» δύο, ίσως, ασύμβατους τρόπους προσέγγισης της γνώσης (έντυπο – νέες τεχνολογίες). Εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του προγράμματος, δεν εστίασαμε τόσο στον διδακτισμό όσο στην απόλαυση της εξερεύνησης των δυνατοτήτων που μπορούν να προσφέρουν ένα βιβλίο μαζί με τον διαδραστικό πίνακα. Σκοπός μας δεν ήταν η αντικατάσταση παραδοσιακών τρόπων διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, αλλά η ένταξη των νέων τεχνολογιών σε ένα παρθένο πεδίο. Καταδείχθηκε εμπειρικά ότι ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά προγράμματα που απαιτούν: παρουσίαση και χρήση πολυτροπικού υλικού (εικόνες, μουσική, βίντεο) καθώς και απτική διάδραση σε μεγάλη επιφάνεια.

Σχεδιάζοντας τις δράσεις του προγράμματος φιλιαναγνωσίας που αποφασίσαμε να εφαρμόσουμε στο νηπιαγωγείο μας, παρουσιάστηκε η ανάγκη:

- α) να αναπαραγάγουμε πολυτροπικά κείμενα (οπτικό και ακουστικό υλικό με τη μορφή είτε εικόνων, είτε βίντεο, είτε μουσικών κομματιών),
- β) διαδικτυακής σύνδεσης με προτεινόμενες ιστοσελίδες από το ΕΚΕΒΙ (Εθνικό Κέντρο Βιβλίου)
- γ) η εφαρμογή εκπαιδευτικών λογισμικών.

Η ιδέα, λοιπόν, να χρησιμοποιήσουμε το διαδραστικό πίνακα του νηπιαγωγείου μας προέκυψε απολύτως φυσικά μέσα από την προσπάθειά μας να ανταπεξέλθουμε στις προαναφερόμενες ανάγκες. Ο διαδραστικός πίνακας στο συγκεκριμένο καινοτόμο πρόγραμμα χρησιμοποιήθηκε ως: 1. εποπτικό μέσο, 2. μέσο διάδρασης σε διαδικτυακές εφαρμογές και εκπαιδευτικά λογισμικά και 3. μέσο αξιολόγησης των επιμέρους υλοποιημένων μεταφηγηματικών δράσεων.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Βασικοί στόχοι του προγράμματός μας ήταν τα παιδιά: α) να απολαύσουν την επαφή τους με το βιβλίο καθώς και β) να διερευνήσουν τις δυνατότητες που προσφέρονται από τη χρήση των νέων τεχνολογιών στις οργανωμένες μαθησιακές εμπειρίες σχετικές με τη φιλιαναγνωσία. Συνδυάζοντας, λοιπόν, τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες με την απόλαυση της ανάγνωσης επιτυγχάνουμε να εκπαιδύσουμε αναγνώστες, οι οποίοι γνωρίζουν ότι οι νέες τεχνολογίες μπορούν να αποτελέσουν ένα ερέθισμα διερεύνησης και διασύνδεσης εμπειριών, σε ένα μεγάλο εύρος γνωστικών πεδίων. Ακολουθήσαμε την ομαδοσυνεργατική προσέγγιση η οποία υποστηρίχτηκε με τη μαθητοκεντρική έμφαση, που δόθηκε από τον διευκολυντικό, εμπυχωτικός και διαμεσολαβητικό ρόλο μας.

Η εφαρμογή του προγράμματος της φιλιαναγνωσίας μέσω της χρήσης διαδραστικού πίνακα πραγματοποιήθηκε σε τάξη νηπιαγωγείου (2^ο Πρότυπο Πειραματικό Νηπιαγωγείο, ΑΠΘ). Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 19 νήπια και ο χρόνος εφαρμογής του ήταν περίπου τρεις μήνες. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος ασχοληθήκαμε με δύο βιβλία διαφορετικών συγγραφέων. Στη συνέχεια, θα αναπτύξουμε την προσέγγιση του ενός από τα δύο αυτά βιβλία.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Ξεκινήσαμε την ενασχόλησή μας με το βιβλίο «Ο Ερυθρούλης το κόκκινο αστεράκι» της συγγραφέως Μ. Καραγιάννη, εκδόσεις Διάπλαση, το οποίο πραγματεύεται το θέμα της διαφορετικότητας.

1η Δράση

Πριν την ανάγνωση του βιβλίου παρουσιάσαμε στον διαδραστικό πίνακα φωτογραφίες αστεριών, αστεροειδών και κομητών, ώστε να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών για το βιβλίο. Μπήκαμε στην ιστοσελίδα του European Space Agency που αφορά τα παιδιά ESA kids <http://www.esa.int/esaKIDSen/index.html> και παρατηρήσαμε διαφορετικά είδη ουράνιων σωμάτων αστέρια, πλανήτες, κομήτες κ.τ.λ. Ταυτόχρονα με την παρατήρηση των εικόνων συζητούσαμε τα χαρακτηριστικά των αστεριών, τις διαφορές τους στο χρώμα, στη φωτεινότητα και στο μέγεθος. Αναφερθήκαμε στον Σείριο το μεγάλο φωτεινό αστέρι του ουρανού που παρουσιάζεται ως ένας από τους ήρωες του βιβλίου.

Ξεκινήσαμε σταδιακά την ανάγνωση του βιβλίου έως στο σημείο που ο Ερυθρούλης μετά την απόρριψή του από τα άλλα κίτρινα και χρυσά αστέρια αισθάνεται στεναχωρημένος και μόνος. Στο σημείο αυτό σταματήσαμε την ανάγνωση και ακούσαμε μέσω του διαδραστικού πίνακα το μουσικό κομμάτι “The sad song of the wind” του

συγκροτήματος Empyrium από το διαδίκτυο <http://www.youtube.com/watch?v=iZGENhajFLQ&feature=related> . Η οδηγία που δόθηκε στα παιδιά είναι να ακροαστούν προσεκτικά το μουσικό κομμάτι και να προσπαθήσουν να μπουν στη θέση του Ερυθρούλη. Μετά το τέλος της ακρόασης, συζητήσαμε για τον ήρωα του βιβλίου και τα χαρακτηριστικά του, τον τόπο που ζούσε και το πρόβλημα που αντιμετώπιζε.

Επόμενο βήμα ήταν τα παιδιά να αποτυπώσουν ζωγραφικά τον ήρωα και να απαντήσουν ατομικά στις ερωτήσεις: Πως αισθανόταν ο ήρωας του βιβλίου και γιατί; Τι θα μπορούσε να κάνει ώστε να νιώσει καλύτερα; Τα παιδιά απάντησαν με ζωγραφιά στο χαρτί και καταγράψαμε ατομικά τις απαντήσεις τους, τις αιτιολογήσεις και τις προτάσεις τους για τη μετέπειτα δράση του Ερυθρούλη. Όλοι συμφώνησαν ότι ο Ερυθρούλης αισθανόταν στεναχωρημένος και λυπημένος, ενώ κάποιες από τις προτάσεις τους για τη μελλοντική δράση του ήρωα ήταν:

- Να φύγει μακριά από τα κίτρινα αστέρια.
- Να βρει μια άλλη χώρα του ουρανού με κόκκινα αστέρια και να μείνει εκεί.
- Να πάει στη μαμά του και να της πει το πρόβλημά του.
- Να πει στα κίτρινα αστέρια να μην τον κοροϊδεύουν γιατί θα άρχιζε να τους κοροϊδεύει και αυτός.
- Να παίζει με τον αδερφό του.
- Να πάει στο σπίτι του και να ξεκουραστεί και να ηρεμήσει.

2η Δράση

Αποφασίσαμε να ζωντανέψουμε κινητικά στο γυμναστήριο τις προτάσεις των παιδιών για τη μελλοντική δράση του ήρωα. Δραματοποιήσαμε το συναίσθημα του Ερυθρούλη μετά την απόρριψή του από τα άλλα αστέρια και στη συνέχεια κάθε μία από τις διαφορετικές προτάσεις, οι οποίες καταγράφηκαν.

1. Έγιναν πρώτα δυστυχισμένοι Ερυθρούληδες που έφευγαν μακριά και απομακρύνονταν από αυτούς που τους στεναχώρησαν.
2. Βρήκαν μια άλλη ουράνια χώρα με κόκκινα αστέρια και αισθάνθηκαν καλύτερα παίζοντας με νέους φίλους.
3. Σε ζεύγη με εναλλασσόμενους ρόλους πήγαν στη μαμά τους και εκείνη τους παρηγορούσε για να νιώσουν καλύτερα.
4. Φώναξαν δυνατά ότι είναι ωραίο να είσαι διαφορετικός και να πάνε οι άλλοι να τους κοροϊδεύουν.

5. Χωρίστηκαν σε ομάδες και έπαιξαν με τα αδέρφια τους.
6. Τέλος πήγαν στο σπίτι τους να ξεκουραστούν και να ηρεμήσουν.

3η Δράση

Στη συνέχεια της ενασχόλησής μας με το θέμα της διαφορετικότητας, παρακολουθήσαμε τρία διαφορετικά βίντεο από το διαδίκτυο με ανθρώπους που είναι διαφορετικοί, καθώς είναι άτομα με ειδικές ανάγκες.

- Μία μητέρα που φροντίζει την οικογένεια της χωρίς να διαθέτει χέρια <http://www.youtube.com/watch?v=pkubUprSVec>
- Την ομιλία του Nick Vojicic ενός πολυανάπηρου άντρα σε παιδιά σχολείων <http://www.youtube.com/watch?v=ciYk-UwqFKA>
- Ένα βίντεο χορού από το συγκρότημα των ανάπηρων χορευτών <http://www.youtube.com/watch?v=RRC4oEekwSw&feature=related>

Μετά την παρακολούθηση των βίντεο ακολούθησε συζήτηση για τη διαφορετικότητα των ανθρώπων αυτών. Εστίασαμε στις απίστευτες ικανότητές τους να ζουν στην καθημερινότητά τους και να λειτουργούν όπως οι υπόλοιποι άνθρωποι. Να προσφέρουν φροντίδα και στοργή, να απολαμβάνουν τη ζωή και να εκφράζονται μέσω του αθλητισμού ή μέσω της τέχνης. Τελειώνοντας, ζητήσαμε από τα παιδιά να μας ζωγραφίσουν ποιο από τα βίντεο τους έκανε μεγαλύτερη εντύπωση και καταγράψαμε τις απαντήσεις με τις αιτιολογήσεις τους.

Κάποιες από τις απαντήσεις τους ήταν:

1. Μου άρεσαν οι χορευτές γιατί μου άρεσε ο χορός τους.
2. Μου άρεσαν οι χορευτές γιατί έκαναν τους ανθρώπους (θεατές) να κλαίνε.
3. Μου άρεσε η μαμά χωρίς χέρια που πρόσεχε το μωράκι της γιατί το άλλαζε με τα πόδια και τα κατάφερνε.
4. Μου άρεσε η κοπέλα που είχε μόνο πόδια γιατί τα έκανε όλα αστεία με τα πόδια της.
5. Ζωγράφισα εκείνον χωρίς χέρια και πόδια γιατί μου άρεσε που οδηγούσε τη βάρκα.
6. Μου άρεσε ο κύριος που δεν είχε χέρια και πόδια και έπαιζε μπάλα. Μου φάνηκε πολύ δύσκολο αλλά τα κατάφερε.
7. Μου άρεσαν οι χορευτές και ο κύριος που δεν είχε πόδι μπορούσε να σηκώνει ψηλά την κοπέλα.

8. Μου έκανε εντύπωση ο χορευτής που δεν είχε πόδι και έβαζε τα χέρια του στο πάτωμα και σήκωνε όλο το σώμα του επάνω.

Συμπερασματικά, τα παιδιά κατάφεραν να αντιληφθούν τις δυσκολίες που συναντά ένας άνθρωπος με κινητικά προβλήματα και το γεγονός ότι είναι δυνατό όχι μόνο να ανταπεξέλθει στις καθημερινές ανάγκες, αλλά και να εκφραστεί δημιουργικά στον ελεύθερο χρόνο του. Αντιλήφθηκαν ότι το σωματικό μειονέκτημα που καθιστά κάποιους ανθρώπους διαφορετικούς από το σύνολο, δεν τους καθιστά απαραίτητα ανίκανους ή ανάπηρους. Εκ των υστέρων μάθαμε ότι αρκετά παιδιά περιέγραψαν και συζήτησαν τα βίντεο που είδαν με τους γονείς τους. Τίποτα, λοιπόν, δεν είναι πιο εύλωτο από μία εικόνα ή ένα βίντεο ιδιαίτερα όταν προσπαθούμε να διδάξουμε αφηρημένες έννοιες ή να διαμορφώσουμε στάσεις και αντιλήψεις σε παιδιά της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας.

4η Δράση

Επιστρέψαμε στην ανάγνωση του βιβλίου. Διαβάσαμε τη συνέχεια του βιβλίου, που παρουσιάζει την αποχώρηση του Ερυθρούλη από τη συντροφιά των κίτρινων αστεριών. Μένει μόνος στο σοκάκι της Αστροφεγγιάς και κλαίει απαρηγόρητος κάθε νύχτα. Η Νύχτα τον παίρνει αγκαλιά και τον φέρνει κοντά στο Φεγγάρι, που ανησύχησε από το κλάμα του.

Χρησιμοποιήσαμε ξανά τον διαδραστικό πίνακα αυτή τη φορά ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης των παιδιών. Τα παιδιά σε ζεύγη ωθήθηκαν να εικονογραφήσουν το συγκεκριμένο απόσπασμα του βιβλίου. Ζωγράρισαν τον «Ερυθρούλη να φτάνει στο Φεγγάρι» με τη βοήθεια του διαδραστικού πίνακα. Οι επιλογές που χρησιμοποιήθηκαν στο πρόγραμμα της ζωγραφικής ήταν οι εξής:

- Στυλό “pen”
- “Colors and textures”
- “Select pen width”
- Φόντο “Change background color”.

Τα παιδιά συζήτησαν νωρίτερα τι θα ζωγραφίσουν και μοίρασαν αρμοδιότητες. Ο διαδραστικός πίνακας τους έδωσε τη δυνατότητα να ζωγραφίσουν πρώτη φορά κάθετα σε μία μεγάλη επιφάνεια. Επιπροσθέτως, τους παρείχε τη δυνατότητα να εφαρμοστεί η Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (Vygotsky, 1978) στο εσωτερικό των ζευγαριών. Φροντίσαμε τα ζεύγη που σχηματίστηκαν να αποτελούνται από ένα μεγάλο και ένα μικρό νήπιο, ώστε να λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Ο

διαδραστικός πίνακας λειτούργησε ως κατάλληλο κίνητρο για να συνεργαστούν και να πραγματοποιήσουν ότι σκέφτηκαν.

5η Δράση

Μία απορία των παιδιών αποτέλεσε την αφορμή της επόμενης δράσης μας. Κατά τη διάρκεια της ζωγραφικής στον διαδραστικό πίνακα εκφράστηκε η εξής απορία: «Τι άλλο διαφορετικό μπορούν να έχουν οι άνθρωποι; Είδαμε κυρία ανθρώπους που δεν έχουν χέρια ή πόδια. Τι άλλο θα μπορούσε να είναι διαφορετικό πάνω μας;». Επόμενο βήμα ήταν η καταγραφή των γνώσεων και των απόψεων των παιδιών για τη διαφορετικότητα, σε πίνακα αναφοράς πάνω στην επιφάνεια του διαδραστικού πίνακα. Ωθήσαμε τα παιδιά να γράψουν συνεργατικά τις ιδέες τους. Χρησιμοποίησαν τον στυλό “pen” στο πρόγραμμα της ζωγραφικής. Στο τέλος, ο συγκεκριμένος πίνακας αναφοράς αποθηκεύτηκε και εκτυπώθηκε. Κρεμάστηκε στη συνέχεια στην «παρεούλα». Με τη συγκεκριμένη διαδικασία, τα παιδιά κατανόησαν δύο ακόμα δυνατότητες που παρέχει ο διαδραστικός πίνακας, να γράφουν, να αποθηκεύουν και να εκτυπώνουν όσα έγραψαν.

Εφόσον καταγράφηκαν όλες οι απαντήσεις των παιδιών, προβάλλαμε βίντεο το οποίο αφορούσε τα προβλήματα όρασης. Στο βίντεο παρουσιάζεται η προσπάθεια ενός τυφλού ανθρώπου να διασχίσει πολυσύχναστους δρόμους στην πόλη <http://www.youtube.com/watch?v=48DqdwzftnQ&feature=related>. Ακολούθησε συζήτηση σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα διαφορετικότητας. Η συζήτηση εντοπίστηκε στο ζήτημα του διαφορετικού τρόπου μετακίνησης και καθημερινών αναγκών των ανθρώπων με προβλήματα όρασης. Η απορία «Πως άραγε διαβάζουν οι άνθρωποι με προβλήματα όρασης;» αποτέλεσε την αφορμή για την επόμενη δράση μας.

6η Δράση

Με αφορμή τη διαφορά στον τρόπο ανάγνωσης των ανθρώπων με προβλήματα όρασης επισκεφθήκαμε την ιστοσελίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ) «Μικρός Αναγνώστης» <http://www.mikrosanagnostis.gr/> Τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο η θεματική που αφορούσε στην εξερεύνηση ενός θέματος εστίαζε στον τρόπο ανάγνωσης των ανθρώπων με προβλήματα όρασης. Στον διαδραστικό πίνακα προβάλαμε το αλφάβητο Μπράιγ και επεξηγήσαμε τον τρόπο ανάγνωσης των τυφλών ανθρώπων μέσω της αφής <http://www.mikrosanagnostis.gr/thema.asp> Παρακολούθησαμε το βίντεο που αφορούσε στο Μουσείο Αφής <http://www.mikrosanagnostis.gr/thema-braille-mathekiafto.asp> Διαβάσαμε από την ιστοσελίδα τον σωστό τρόπο αντίδρασης σε τυχόν συνάντησή μας με ένα άτομο με πρόβλημα όρασης <http://www.mikrosanagnostis.gr/thema-braille-mathekiafto.asp>

Κλείσαμε τη διερεύνηση μας για το ζήτημα, με χρήση του διαδραστικού πίνακα παίζοντας μέσω ποντικιού τα δύο προτεινόμενα παιχνίδια στην ιστοσελίδα <http://www.mikrosanagnostis.gr/thema-braille-drastiriotites.asp> :

1. Γράψε το όνομα σου πατώντας τις κατάλληλες κουκίδες σύμφωνα με το αλφάβητο Μπράιγ
2. Διάβασε τη φράση.

Τα παιδιά συμμετείχαν ευχάριστα στη διαδικασία και ενθουσιάστηκαν από το αλφάβητο Μπράιγ. Η διαδικασία γραφής του ονόματός τους, τους φάνηκε ενδιαφέρουσα αν και απαιτητική. Ολοκληρώθηκε συνεργατικά, καθώς όλη η ομάδα βοηθούσε όποιον προσπαθούσε να γράψει το όνομά του, είτε υποστηρίζοντας τον ώστε να εντοπίσει φωνημικά το επόμενο γράμμα, είτε υποδεικνύοντας τον σωστό κώδικα. Αρκετοί εντυπωσιάστηκαν γιατί νόμιζαν ότι οι τυφλοί άνθρωποι «δεν πήγαιναν σχολείο» και «δεν μάθαιναν ανάγνωση». Πολλοί ανέφεραν ότι τους φάνηκε πολύ δύσκολο να φανταστούν να διαβάζουν με την αφή.

7η Δράση

Επιστρέψαμε και ολοκληρώσαμε την ανάγνωση του βιβλίου. Στο σημείο αυτό, δείξαμε στα παιδιά εικόνες πάλι από την ιστοσελίδα ESA kids <http://www.esa.int/esaKIDSen/Starsandgalaxies.htm> για να αντιληφθούν πως φαίνεται η γη από κάποιο άλλο πλανήτη. Μιλήσαμε για τη γέννηση και το θάνατο των αστεριών, παρακολούθησαμε βίντεο για τη δομή του ηλιακού μας συστήματος στην ιστοσελίδα <http://www.esa.int/esaKIDSen/OurUniverse.html> Δώσαμε τη δυνατότητα στα παιδιά να επιλέξουν τον τρόπο που θα απεικόνιζαν ένα δικό τους σύμπαν, είτε κατασκευάζοντας πλανήτες και αστέρια με πλαστελίνη, είτε ζωγραφίζοντας με πινέλα και τέμπερες. Κάποια παιδιά επέλεξαν να ζωγραφίσουν με τέμπερες αστέρια, πλανήτες και κομήτες, όπως θα φαινόταν με τηλεσκόπιο από τη γη. Άλλοι προτίμησαν να ασχοληθούν με πλαστελίνη και τέλος άλλοι δοκίμασαν και τις δύο τεχνικές. Τα αποτελέσματα της εργασίας των παιδιών ήταν εντυπωσιακά. Οι συνδυασμοί των χρωμάτων και οι απεικονίσεις των παιδιών ήταν εξαιρετικές.

8η Δράση

Μετά το τέλος της ανάγνωσης του βιβλίου, το ενδιαφέρον για το ηλιακό μας σύστημα και το σύμπαν ήταν εξαιρετικά έντονο. Είχαμε ήδη ζωγραφίσει τους πλανήτες και αστέρια, είτε στο χαρτί, είτε στον διαδραστικό πίνακα. Το ενδιαφέρον των παιδιών μετά την παρακολούθηση των τελευταίων βίντεο εστιάστηκε στο πώς φαίνεται η γη από το διάστημα. Ξεκινώντας από την ερώτηση «Πώς ο Ερυθρούλης θα έβλεπε τη γη μας από ψηλά;» οδηγηθήκαμε στις εξής απόφασεις: α.

να προσπαθήσουμε να ζωγραφίσουμε στον διαδραστικό πίνακα ένα φανταστικό σύμπαν με πλανήτες και αστέρια β. να φτιάξουμε αστέρια και πλανήτες με πλαστελίνη και γ. να κατασκευάσουμε ένα φανταστικό τρισδιάστατο σύμπαν. Αυτές οι αποφάσεις αποτέλεσαν την αφόρμηση των επόμενων και τελευταίων δράσεων μας.

α. Τα παιδιά ήταν εξοικειωμένα με τη διαδικασία της ζωγραφικής στο διαδραστικό πίνακα και δούλεψαν σε ομάδες. Αποφάσισαν τι ακριβώς θα απεικόνιζαν μοίρασαν ευθύνες και δούλεψαν στον διαδραστικό πίνακα. Όπως και σε προηγούμενη δράση ξαναχρησιμοποίησαν τις επιλογές στο πρόγραμμα της ζωγραφικής:

- Στυλό “pen”
- “Colors and textures”
- “Select pen width”
- Φόντο “Change background color”.

Με τον τρόπο αυτό επαναλήφθηκε η διαδικασία που είχαν μάθει σε προηγούμενη δράση. Πραγματοποιήθηκε μια μορφή αξιολόγησης των γνώσεων τους επί της διαδικασίας χειρισμού του λογισμικού. Τα αποτελέσματα ικανοποίησαν τα παιδιά και φάνηκε ότι, σε γενικές γραμμές, η τάξη είχε εξοικειωθεί με τις δυνατότητες του διαδραστικού πίνακα.

β. Κάθε παιδί έφτιαξε με πλαστελίνη το δικό του αστέρι, πλανήτη ή κομήτη και στη συνέχεια συγκεντρώσαμε τις κατασκευές τους σε ένα ομαδικό σύμπαν. Τα αποτελέσματα ήταν εντυπωσιακά.

γ. Για την κατασκευή των πλανητών δώσαμε στα παιδιά μπάλες φελιζόλ τις οποίες έβασαν με τέμπερες και γκλίτερ και κόλλησαν άμμο. Για την κατασκευή της τρισδιάστατης μακέτας του ηλιακού μας συστήματος χρησιμοποιήσαμε ένα μεγάλο χαρτόκουτο και στο εσωτερικό του κρεμάσαμε με πετονιά τη γη, το φεγγάρι και δορυφόρους που κατασκεύασαν τα παιδιά. Το αποτέλεσμα ήταν θεαματικό και ικανοποίησε τα παιδιά. Στείλαμε φωτογραφία της συγκεκριμένης κατασκευής, ως συμμετοχή στο μηνιαίο διαγωνισμό της ιστοσελίδας ESA kids με θέμα: «Η παρατήρηση της γης από το διάστημα». Πήραμε τη δεύτερη θέση και η φωτογραφία του έργου μας αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα http://www.esa.int/esaKIDSen/SEMU0IKWZ0H_p_ag.html

Οι συγκεκριμένες δράσεις αποτέλεσαν το κλείσιμο, αλλά και τη συνολική αξιολόγηση του προγράμματος. Οργανώσαμε μία μικρή έκθεση των εικαστικών δημιουργιών των παιδιών με τίτλο: «Εικαστικές δημιουργίες εμπνευσμένες από το βιβλίο ο Ερυθρούλης το κόκκινο αστεράκι» και την παρουσιάσαμε στα διπλανά τμήματα νηπιαγωγείου,

καθώς και στους γονείς των παιδιών. Εκθέσαμε τα εξής έργα των παιδιών:

A. Πως θα φαινόταν τα αστέρια, πλανήτες, κομήτες με ένα τηλεσκόπιο (ζωγραφική με πινέλα και τέμπερες).

B. Το σύμπαν φτιαγμένο από πλαστελίνη.

Γ. Το τρισδιάστατο σύμπαν (ομαδική τρισδιάστατη κατασκευή).

Δ. Εκτυπωμένες ζωγραφιές των παιδιών από τη δουλειά τους σε ζεύγη στον διαδραστικό πίνακα με θέμα: «Η Νύχτα φέρνει τον Ερυθρούλη στο Φεγγάρι».

Ε. Εκτυπωμένες τις ομαδικές ζωγραφιές των παιδιών στον διαδραστικό πίνακα με θέμα: «Το σύμπαν».

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στη συνέχεια, για την πληρέστερη αξιολόγηση του προγράμματος απαντούμε σε ερωτήματα που αφορούν σε ζητήματα αξιοποίησης του προγράμματος. Τα βασικά ερωτήματα ήταν τα εξής: Θα μπορούσε το πρόγραμμα να εφαρμοστεί σε διαφορετικούς σχολικούς τομείς ή βαθμίδες και ποιες είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την κατάλληλη εφαρμογή του προγράμματος; Ποιος ο καινοτόμος χαρακτήρας του προγράμματος; Ποια η συμβολή του προγράμματος στη βελτίωση της διδακτικής πράξης, καθώς και ποια είναι η παιδαγωγική του αξία; Τέλος, ποια η συμβολή στη λειτουργία της σχολικής τάξης;

Τρόποι δυνατής διεύρυνσης της εφαρμογής και σε άλλους τομείς/αντικείμενα της σχολικής μονάδας και προϋποθέσεις εφαρμογής

Η ανάπτυξη του προγράμματος φιλιανγνωσίας μέσω του διαδραστικού πίνακα στηρίζεται ουσιαστικά στη σύνδεση της λογοτεχνίας με ποικίλα γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Ο διαδραστικός πίνακας αποτελεί ένα διδακτικό εργαλείο με μεγάλο εύρος εφαρμογών στα πλαίσια του αναλυτικού προγράμματος, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης των μαθησιακών κινήτρων στα παιδιά. Παρότι στην προσχολική αγωγή δεν είναι τόσο διαδεδομένος, ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμος κατά την ανάπτυξη γνωστικών δραστηριοτήτων. Άλλωστε, τα λογισμικά και τα διαδικτυακά παιχνίδια που αφορούν στα μαθηματικά, στις εικαστικές και μουσικές δραστηριότητες, είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η χρήση του διαδραστικού πίνακα για καθαρά γνωστικούς σκοπούς είναι τεκμηριωμένη, ελάχιστες αναφορές υπάρχουν σχετικά με τη χρήση του σε δραστηριότητες ελεύθερης έκφρασης. Το πρόγραμμα πλαισιώθηκε με δραστηριότητες οι οποίες ανέδειξαν την αξία

της χρήσης του διαδραστικού πίνακα, όχι τόσο ως εργαλείο εποπτικής διδασκαλίας, αλλά κυρίως ως εργαλείο ενίσχυσης της μαθησιακής διαδικασίας, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της επικοινωνίας και της συνεργασίας. Καταδείχθηκε ότι η συγκεκριμένη δυνατότητα παρέχεται με την κατάλληλη παιδαγωγική εφαρμογή και χρήση.

Η χρήση του διαδραστικού πίνακα στον τομέα της φιλιαναγνωσίας αποτελεί ίσως τη λιγότερο εμφανή εφαρμογή. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα θελήσαμε να «παντρέψουμε» δύο, πιθανά, ασύμβατους τρόπους προσέγγισης της γνώσης (έντυπο – νέες τεχνολογίες). Εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του προγράμματος, δεν εστιάσαμε τόσο στον διδασκισμό όσο στην απόλαυση της εξερεύνησης των δυνατοτήτων που μπορούν να προσφέρουν ένα βιβλίο μαζί με τον διαδραστικό πίνακα. Σκοπός μας δεν ήταν η αντικατάσταση παραδοσιακών τρόπων διαθεματικής προσέγγισης της γνώσης, αλλά η ένταξη των νέων τεχνολογιών σε ένα παρθένο πεδίο. Καταδείχθηκε εμπειρικά ότι ο διαδραστικός πίνακας μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά προγράμματα που απαιτούν: παρουσίαση και χρήση πολυτροπικού υλικού (εικόνες, μουσική, βίντεο) καθώς και απτική διάδραση σε μεγάλη επιφάνεια.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συγκεκριμένου προγράμματος φιλιαναγνωσίας, είναι η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα στη σχολική μονάδα. Η φιλιαναγνωσία αποτελεί ένα πεδίο που ενδιαφέρει άμεσα, ενώ τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερες σχολικές μονάδες εξοπλίζονται με τις κατάλληλες υποδομές. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορεί να εφαρμοστεί με ανάλογες τροποποιήσεις και προσθήκες σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ιδιαίτερα στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες η μεγάλη σε διαστάσεις και ευαίσθητη στο άγγιγμα οθόνη του διαδραστικού πίνακα, διευκολύνει τη μάθηση περισσότερο από μια απλή χρήση Η/Υ με πληκτρολόγιο και ποντίκι. Θα είχε, λοιπόν, ενδιαφέρον η διερεύνηση της εφαρμογής του προγράμματος στα πλαίσια της ειδικής αγωγής.

Το σχολείο αποτελεί τον ιδανικό χώρο άσκησης δραστηριοτήτων, οι οποίες σχετίζονται με το βιβλίο και συμβάλλουν αποτελεσματικά στη θεμελίωση και ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας (Ποσλάνιεκ, 1990). Στο συγκεκριμένο ορισμό, ο όρος «σχολείο» συμπεριλαμβάνει και τον εκπαιδευτικό, ο οποίος παίζει ρόλο διαμεσολαβητή ανάμεσα στο παιδί και το βιβλίο (Γκίβαλου, 1994). Οι δράσεις που αναπτύσσονται στα πλαίσια της φιλιαναγνωσίας συμβάλλουν σημαντικά στη συγκρότηση της προσωπικότητας του παιδιού, στην καλλιέργεια της γλωσσικής του έκφρασης, τον εμπλουτισμό των γνώσεων και κυρίως την αισθητική του καλλιέργεια (Χριστοδούλου-Γκλιάου, 2007).

Επιπροσθέτως, η κατάλληλη αξιοποίηση των ΤΠΕ στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας φαίνεται να παρέχει στα παιδιά ευκαιρίες για μάθηση και παράλληλα υποστηρίζει τη συνολική γνωστική και κοινωνική τους ανάπτυξη (Clemens, 1994). Η διδακτική μεθοδολογία θα πρέπει να δημιουργεί τις απαραίτητες συνθήκες για την ενεργό συμμετοχή των μαθητών. Σύμφωνα με αυτό, οι μαθητές θα πρέπει να εμπλέκονται σε μια διαδικασία κατά την οποία να επεξεργάζονται την πληροφορία με κριτικό τρόπο και να τη μετουσιώνουν σε γνώση (Ally, 2004).

Το ζήτημα της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία προσδιορίζεται από ποικίλους παράγοντες, που σχετίζονται περισσότερο με τα γνωσιακά ενδιαφέροντα (Habermas, 1972) και το εκπαιδευτικό πλαίσιο, παρά με τις δυνατότητες των ίδιων των ΤΠΕ. Το γνωσιακό ενδιαφέρον αναφέρεται στο φιλοσοφικό υπόβαθρο του κάθε εκπαιδευτικού που τον προτρέπει ή τον αποτρέπει να ακολουθήσει μια διδακτική προσέγγιση (Fragaki, 2010. Φραγκάκη, 2008. Κωστούλα Μακράκη & Μακράκης, 2006). Για το λόγο αυτό, μία ακόμα προϋπόθεση για την επιτυχημένη ανάπτυξη του προγράμματος είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες. Η συγκεκριμένη προϋπόθεση κρίνεται απαραίτητη όχι μόνο στα πλαίσια εφαρμογής του συγκεκριμένου προγράμματος, αλλά συνολικά στην προοπτική της αναπτυξιακά κατάλληλης αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

Συμπερασματικά, για την μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του διαδραστικού πίνακα κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος απαιτούνται τα εξής: επιμόρφωση εκπαιδευτικών, διαρκή και μακρά εμπειρία χρήσης, διαρκή παιδαγωγική και τεχνολογική υποστήριξη και τέλος μαθησιακές δραστηριότητες που αξιοποιούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου εργαλείου.

Ο καινοτόμος χαρακτήρας του προγράμματος

Η αφήγηση ή η ακρόαση ενός βιβλίου πέρα από την απόλαυση που προσφέρει μπορεί να αποτελέσει αφορμή για μία ποικιλία διαθεματικών δραστηριοτήτων που ασκούν τη γλώσσα, τη δημιουργική σκέψη, την εφευρετικότητα, δίνουν ευκαιρίες για συνεργασία και εξωτερίκευση συναισθημάτων. Η αγάπη για το βιβλίο μπορεί να καλλιεργηθεί στο σχολείο μέσω οργανωμένων προγραμμάτων φιλιαναγνωσίας, τα οποία δίνουν στα παιδιά ευκαιρίες δημιουργικής διαθεματικής απασχόλησης.

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, η επαφή των παιδιών με τις νέες τεχνολογίες καθώς και η χρήση των νέων τεχνολογιών μέσα σε οργανωμένα προγράμματα φιλιαναγνωσίας, αφενός παρέχει ποικίλες ευκαιρίες μαθησιακών εμπειριών και αφετέρου αποτελεί ένα σημαντικό βήμα ένταξης του παιδιού στην κοινωνία της πληροφορίας. Στο χώρο της προσχολικής εκπαίδευσης παρατηρείται περιορισμένη χρήση του

διαδραστικού πίνακα. Η επιτυχημένη εφαρμογή του προγράμματος φιλιαναγνωσίας μέσω χρήσης διαδραστικού πίνακα στο χώρο του νηπιαγωγείου κατέδειξε τη δυνατότητα επαρκούς διδακτικής υποστήριξης από το συγκεκριμένο διδακτικό εργαλείο. Δόθηκε η ευκαιρία στα παιδιά να οικοδομήσουν γνώσεις μέσα από δραστηριότητες υλοποιούμενες σε ανοιχτού τύπου υπολογιστικά περιβάλλοντα, που ευνοούν τη διερευνητική μάθηση.

Η συμβολή του συγκεκριμένου διδακτικού εργαλείου ήταν καθοριστική στο σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και ολοκλήρωση του προγράμματός μας. Μέσω του διαδραστικού πίνακα, αναμορφώθηκε η καθιερωμένη διδακτική προσέγγιση που χαρακτηρίζει τα προγράμματα φιλιαναγνωσίας και ικανοποιήθηκαν οι ανάγκες εφαρμογής του προγράμματος (αναπαραγωγή πολυτροπικών κειμένων, διαδικτυακή σύνδεση με προτεινόμενες ιστοσελίδες από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, χρήση λογισμικών για καλλιτεχνική έκφραση).

Η συμβολή του προγράμματος στη βελτίωση της διδακτικής πράξης

Εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του προγράμματος φιλιαναγνωσίας δεν εστιάσαμε τόσο στον διδακτισμό, όσο στην απόλαυση της εξερεύνησης των δυνατοτήτων που μπορούν να προσφέρουν ένα βιβλίο μαζί με τον διαδραστικό πίνακα. Ο διαδραστικός πίνακας είναι ένα πανίσχυρο εκπαιδευτικό εργαλείο, το οποίο έχει τους δικούς του τρόπους μορφοποίησης και παρουσίασης της εικονικής πληροφορίας. Επιτρέπει, δε όπως κάθε μέσο, στον παιδαγωγό με την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων του και των συνθηκών πρόσληψης να εντοπίσει τους τρόπους οργάνωσης των πληροφοριών και να τους αξιοποιήσει παιδαγωγικά (Σέμογλου, 2001). Ως εκ τούτου, ο συνδυασμός κειμένου, κινούμενων εικόνων, ήχου, βίντεο, που ελκύει και ενθουσιάζει τα παιδιά, ενεργοποιεί τη σύνδεση ανάμεσα στην τεχνολογία και στο γνωστικό αντικείμενο αλλά παράλληλα, κινητοποιεί την ενεργή συμμετοχή τους. Φαίνεται, δε, να λειτουργεί σαν ενισχυτής εσωτερικών κινήτρων.

Όπως φάνηκε και από τις δραστηριότητες αξιολόγησης, τα παιδιά κατανόησαν τις δυνατότητες που παρέχει το συγκεκριμένο εργαλείο και τις χρησιμοποίησαν επιτυχώς. Η συμμετοχή τους στις δράσεις του προγράμματος ήταν ενθουσιώδης, ενώ η απασχόληση στον διαδραστικό πίνακα θεωρούνταν ως ώρα διασκέδασης. Δε θελήσαμε να αντικαταστήσουμε τους παραδοσιακούς διαθεματικούς τρόπους προσέγγισης με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Στόχος μας ήταν να εντάξουμε μέσα στο παραδοσιακό πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας τον διαδραστικό πίνακα ώστε, αφενός να διευκολυνθούμε κατά την εφαρμογή του προγράμματος και αφετέρου να κινητοποιήσουμε το ενδιαφέρον των

παιδιών και να τους προσφέρουμε νέες εμπειρίες μάθησης. Όπως φάνηκε οι στόχοι μας επιτεύχθηκαν.

Η παιδαγωγική αξία του προγράμματος

Η προσέγγιση του παιδιού με το λογοτεχνικό βιβλίο πραγματοποιείται μέσω μιας συστηματικής και μακροχρόνιας παιδείας που ξεκινά από την οικογένεια, ενώ συστηματοποιείται στο προσχολικό και σχολικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Από την άλλη, ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί με κατάλληλα αναπτυξιακούς τρόπους όπως κάθε άλλο εκπαιδευτικό εργαλείο, ώστε να διευκολύνει τα μικρά παιδιά να βιώσουν θετικές εμπειρίες μάθησης προς την κατεύθυνση της φιλιαναγνωσίας.

Ο διαδραστικός πίνακας τροφοδότησε τα παιδιά με κίνητρα για συμμετοχή, ενώ αποτέλεσε αφορμή και μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών, είτε σε επίπεδο ζευγών, είτε σε επίπεδο ομάδας. Διαμορφώσαμε ζεύγη και ομάδες μεικτών ικανοτήτων και φροντίσαμε να απαρτίζονται από μεγάλα και μικρά νήπια. Η εργασία στη μεγάλη επιφάνειά του διαδραστικού πίνακα παρείχε τη δυνατότητα να εφαρμοστεί η Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης (Vygotsky, 1978) στο εσωτερικό των ζευγαριών και των ομάδων. Επιπροσθέτως, διευκολυνθήκαμε να ολοκληρώσουμε δραστηριότητες με συνεργατικό τρόπο στο σύνολο της ομάδας (ομαδική γραφή πίνακα αναφοράς και παιχνίδι με το αλφάβητο Μπράιγ), καθώς η επιφάνεια του πίνακα παρείχε οπτική και απτική πρόσβαση σε όλους τους μαθητές. Οι εργασίες των παιδιών που πραγματοποιήθηκαν στον διαδραστικό πίνακα είχαν χαρακτήρα «ανοιχτού φύλλου εργασίας», ώστε να τους παρέχεται η ελευθερία να εκφραστούν δημιουργικά και ανάλογα με τις δυνατότητές τους. Σε αυτές τις συνθήκες κάθε αποτέλεσμα θεωρούνταν ορθό και ήταν αποδεκτό.

Τέλος, η ευαισθητοποίηση των νηπίων στις νέες τεχνολογίες προσδίδει επιπλέον παιδαγωγική αξία στο πρόγραμμα, πέρα από τα οφέλη στα πλαίσια της φιλιαναγνωσίας. Με την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ προωθείται η ενεργός συμμετοχή του μαθητή μέσω αλληλεπιδραστικών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν δράση και ανάδραση καθώς και δυνατότητα εφαρμογής κατάλληλου λογισμικού. Μέσα από την επεξεργασία πολυτροπικού υλικού και τη διασύνδεση με ποικίλες ιστοσελίδες, προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε στα παιδιά μεθόδους αναζήτησης της γνώσης, καθώς και να συνδέσουμε τη μάθηση με τις πηγές της. Μέσω του προγράμματος διερευνήσαμε τις μαθησιακές αφορμές που μπορεί να μας προσφέρει ένα βιβλίο με τη βοήθεια του διαδραστικού πίνακα, προσανατολίζοντας τα παιδιά στην ανακάλυψη και αυτό-ρύθμιση της μάθησης.

Η συμβολή του προγράμματος στη λειτουργία της σχολικής τάξης/μονάδας

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος φιλιαναγνωσίας ενίσχυσε το ενδιαφέρον των παιδιών για την προσέγγιση λογοτεχνικών βιβλίων. Η εισαγωγή του στην σχολική πράξη συνοδεύτηκε από σημαντικά πλεονεκτήματα κυρίως σε θέματα αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών και μαθητών.

Ο διαδραστικός πίνακας χρησιμοποιείται, συνήθως, σε δραστηριότητες που αφορούν στον αναγκαίο γραμματισμό και τον πληροφορικό αλφαριθμητισμό των μαθητών. Είναι ένα πανίσχυρο εκπαιδευτικό εργαλείο, που υπόκειται στα χαρακτηριστικά της οπτικοακουστικής επικοινωνίας ως ένα πολύπλοκο φαινόμενο. Ως εκ τούτου, ο συνδυασμός κειμένου, κινούμενων εικόνων, ήχου, βίντεο, που ελκύει και ενθουσιάζει τα παιδιά, ενεργοποιεί τη σύνδεση ανάμεσα στην τεχνολογία και στο γνωστικό αντικείμενο αλλά παράλληλα, κινητοποιεί την ενεργή συμμετοχή τους. Φαίνεται, δε, να λειτουργεί σαν ενισχυτής εσωτερικών κινήτρων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας μπορεί να προσφέρει χαρά και απόλαυση στον αναγνώστη (Χριστοδούλου-Γκλιάου, 2005). Η προσέγγιση του παιδιού με το λογοτεχνικό βιβλίο πραγματοποιείται μέσω μιας συστηματικής και μακροχρόνιας παιδείας που ξεκινά από την οικογένεια ενώ συστηματοποιείται στο προσχολικό και σχολικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Το σχολείο θεωρείται από πολλούς ειδικούς προνομιακός χώρος για την άσκηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το βιβλίο και συμβάλλουν αποτελεσματικά στη θεμελίωση και ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας.

Μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα εστίασαμε τόσο στην απόλαυση της ανάγνωσης του λογοτεχνικού βιβλίου, όσο και στην εξερεύνηση των δυνατοτήτων του διαδραστικού πίνακα κατά την ανάπτυξη διαθεματικών δράσεων φιλιαναγνωσίας. Τα παιδιά συμμετείχαν με ευχαρίστηση στις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν με τον διαδραστικό πίνακα και αφορούσαν στην επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων (παρακολούθηση βίντεο, παρατήρηση εικόνων, ακρόαση μουσικής) και εφαρμογή εκπαιδευτικών λογισμικών. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες άλλοτε αποτελούσαν την αφορμή για την εφαρμογή δράσεων τέχνης και λόγου του προγράμματος, άλλοτε αποτελούσαν αυτές καθαυτές μεταφηγηματικές δράσεις και άλλοτε δράσεις αξιολόγησης.

Μέσα από την ακρόαση μουσικής, την παρακολούθηση βίντεο ή εικόνων ξεκινήσαμε ένα ταξίδι ερεθισμάτων και εμπειριών μαζί με τα παιδιά. Για τους εκπαιδευτικούς, η συνεχής αναζήτηση σχετικού πολυτροπικού υλικού και τρόπων προσέγγισης του βιβλίου, που θα προκαλούσαν το

ενδιαφέρον των παιδιών αποτέλεσε μια ευχάριστη πρόκληση. Η καταγραφή των αντιδράσεων των παιδιών κατά την εφαρμογή των δράσεων του προγράμματος ήταν αναγκαία και ευχάριστη, καθώς ήταν μία νέα εμπειρία όχι μόνο για τα παιδιά, αλλά και για τους παιδαγωγούς.

Ο διαδραστικός πίνακας αποτέλεσε αφορμή και παράλληλα μέσο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Η συναισθηματική οργάνωση των παιδιών σημειώθηκε από τις παρατηρήσεις μας και τις καταγραφές. Οι ομάδες των παιδιών με χρήση διαδραστικού πίνακα παρουσίασαν συνεργατικές αλληλεπιδράσεις, λεκτικά και σωματικά: σύρε το ποντίκι, πάτησε το πινελάκι, να σου δείξω πώς να σβήνεις. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να αναφερθεί η διαπίστωση ανάπτυξης μεταγνωστικών δεξιοτήτων, από τα παιδιά, σε περιπτώσεις που μετέφεραν, λεκτικά, τις παρατηρήσεις τους και σε άλλες δραστηριότητες.

Ανέπτυξε, λοιπόν, την ευελιξία και τη δημιουργικότητά τους στο πεδίο των νέων τεχνολογιών, ενώ παρείχε τεράστιες δυνατότητες επεξεργασίας του εκάστοτε λογοτεχνικού βιβλίου. Όπως φάνηκε, τα παιδιά έμαθαν πολύ γρήγορα να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα της ζωγραφικής, είτε για γραφή, είτε για καλλιτεχνική έκφραση. Παράλληλα αντιλήφθηκαν τις δυνατότητες αποθήκευσης, προβολής και εκτύπωσης των έργων τους, οι οποίες παρέχονται. Εξοικειώθηκαν, λοιπόν, ευχάριστα με τις νέες τεχνολογίες χωρίς να είναι αυτός ο πρωταρχικός στόχος του προγράμματος.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προωθεί τη χρήση του διαδραστικού πίνακα ως δυναμικό εργαλείο με εφαρμογές υποστήριξης, ενίσχυσης και εμπλουτισμού της διδασκαλίας και της μεικτής πολυμορφικής μάθησης. Πέρα, λοιπόν, από τις μαθησιακές δραστηριότητες που αναπαράγουν τη μεθοδολογία της συμπεριφοριστικής προσέγγισης, η διερεύνηση της χρήσης του διαδραστικού πίνακα σε δραστηριότητες ελεύθερης έκφρασης στα πλαίσια της φιλαναγνωσίας αποτελεί μία ακόμα παιδαγωγική πρόκληση. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να τονίσουμε την ανάγκη διερεύνησης των δυνατοτήτων και των εφαρμογών του διαδραστικού πίνακα στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς και στην υποστήριξη ποικίλων καινοτόμων προγραμμάτων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abrams, G. & Haefner, J. (1998). S.H.O.W.M.E.: spearheading on line work in mathematics education.

<http://www.thejournal.com/magazine/vault/A2029.cfm>

- Ally, M. (2004). Foundations of educational theory for on line learning. In T. Anderson and F. Elloumi, (eds), *Theory and Practice of On line Learning*. Athabasca, Athabasca University.
- Bell, M. A. (2002). Why use an interactive whiteboard? A bakers dozen reasons! *Teachers. Net Gazette* 3(1)
- Γκίβαλου, Α. (1994). Ο δάσκαλος ανάμεσα στο παιδί και το βιβλίο. Στο: *Φιλαναγνωσία και παιδική λογοτεχνία* (σσ. 31-45). Αθήνα: Δελφίνι.
- Clemens, D. H. (1987). Computers and young children: A review of research, *Young Children*, 43, 1.
- Clemens, D. H. (1994). The uniqueness of the computer as a learning tool: Insights from research and practice. In J. L. Wright & D.D. Shade (eds.), *Young Children: Active learners in technological age*, (pp. 31-50). Washington DC, NAEYC.
- Curto, L., Morillo, M. & Teixido, M. (1998). *Γραφή και Ανάγνωση* (Τόμος III), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κέντρο Καινοτομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, ΟΕΔΒ.
- Habermas, J. (1972). *Knowledge and Human Interest* (2nd Ed.). London: Heinemann.
- Higgins, S., Falzon, C., Hall, I., Moseley, D., Smith, F., Smith, H., Wall, K.(2005). *Embedding ICT in The Literacy And Numeracy Strategies*. Διαθέσιμο στην <http://www.ecls.ncl.ac.uk/publications/Clark%5E2005> report.pdf
- Fragaki, M. (2010). ICT integration in Education: A Right to Democracy by way of Emancipator Education. In: M. Kalogiannakis, D. Stavrou & P. Michaelidis (Eds.) *Proceedings of the 7th International Conference on Hands-on Science*. 25-31 July 2010, Rethymno-Crete, pp.145 –152 <http://www.clab.edc.uoc.gr/HSci201> Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Κανατσούλη, Μ. (2000). *Ιδεολογικές διαστάσεις της παιδικής λογοτεχνίας*, Τυπωθήτω.
- Kuzminsky, T.V. (2008). *Interactive whiteboard technology within the kindergarten visual art classroom*. Unpublished Masters thesis. Retrieved February 20, 2010, from

http://etd.gsu.edu/theses/available/etd04122008104815/unrestricted/kuzminsky_tracy_v_20

- Κωστούλα –Μακράκη, Ν. & Μακράκης, Β. (2006). *Διαπολιτισμικότητα και Εκπαίδευση για ένα Βιώσιμο Μέλλον*. Κρήτη: E Media:Ψηφιακό Κέντρο Εκπαιδευτικών Μέσων
- Παπαδοπούλου, Μ. (2005). Τα πολυτροπικά κείμενα ως μέσον προσέγγισης της γραφής από παιδιά προσχολικής ηλικίας. *Ερευνώντας τον κόσμο του Παιδιού*, 6, 120-130.
- Ποσλάνιεκ, Κ. (1990). *Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Reed, S. (2001). *Integrating an Interactive Whiteboard into the Language Classroom*. <http://ferl.becta.org.uk/display.cfm?resid=1569&printable=1> (Ανακτήθηκε 01/09/2009).
- Σέμογλου, Ου. (2001). Ανακτήθηκε 28-2-2012
http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e12/index.html
- Φραγκάκη, Μ. (2008). *Δημιουργία Ηλεκτρονικής Κοινότητας Μάθησης για την παιδαγωγική αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην εκπαιδευτική πράξη: Μελέτη ενός Πολυμορφικού Μοντέλου με χειραφετικό γνωσιακό ενδιαφέρον*. Διδακτορική διατριβή, ΕΚΠΑ.
- Χοντολίδου, Ε. (1999). Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας, *Γλωσσικός Υπολογιστής, Περιοδική Έκδοση του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας για τη Γλώσσα και τη Γλωσσική Αγωγή*, Θεσσαλονίκη, τόμος 1, τεύχος 1, 115-117
- Χριστοδούλου - Γκλιάου, Ν. (2007). Φιλαναγνωσία, παιδικά έντυπα και δημιουργικότητα των παιδιών. *Επιθεώρηση Παιδαγωγικών Θεμάτων*, 17, 170-181.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Νους και κοινωνία: Η Ανάπτυξη των Ανώτερων Ψυχολογικών Διαδικασιών*. (Επιμ. Σ. Βοσνιάδου, 1997). Αθήνα : Gutenberg.

